

Cilt/Volume 1, Sayı/Issue 2, Aralık/December 2023, ss. 7-30.
Geliş Tarihi–Received Date: 03.07.2023
Kabul Tarihi–Accepted Date: 21.11.2023
Araştırma Makalesi – Research Article

CUMHURİYET’İN YÜZÜNCÜ YILINDA MİLLİ MÜCADELE VE İZMİR’İN KURTULUŞU (TURGUT ÖZAKMAN’IN BELGESEL ROMANINDA)

(The National Struggle in the Centenary of the Republic and the
Liberation of Izmir (In Turgut Özakman’s Documentary Novel)

Fuzuli BAYAT*

ÖZ

Türkiye Cumhuriyeti’nin yüzüncü yılında Milli Mücadele’nin nasıl ve hangi şartlar altında yürütüldüğü İzmir’in kurtuluşu bağlamında Turgut Özakman’ın belgesel romanına atıfta bulunularak ele alınacaktır. Türkiye’de tekrar basım sayısına göre bir ilke imza atan *Şu Çılgın Türkler* kitabı tarihle, arşiv belgeleriyle bedii tahayyülü sentez etmekle milli mücadele ruhunu canlandıran kıymetli bir eserdir. Yazarın, bir ulusun verdiği onur mücadelesini tüm ayrıntılarıyla anlattığı belgesel bir romandır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün Millî Mücadele yolunda faaliyetlerini ışıklandıran romanda İzmir’in kurtuluşu özel bir yer işgal etmektedir. Yunan işgaline maruz kalan vatan topraklarının batı kısmı dışında asıl hedef Ankara’dır. Düşmanın durdurulması vatanın kurtuluşu yolunda başlatılan Millî Mücadele’nin veya İstiklâl Harbi’nin anahtarıdır. Nitekim Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün önderliğinde başlatılan Büyük Taarruz harekâtı (26 Ağustos’ta başlayıp 9 Eylül 1922’de sona ermiştir) Yunan ordusunun hezimete uğraması, işgal ettiği yerlerden çekilmesi ve nihayetinde Ege Denizi’ne dökülmesiyle sonuçlanmıştır. Sonuçta önemli bir stratejik mevki olan İzmir düşman işgalinden kurtulmuştur. İzmir’in düşman işgalinden azat edilip kurtuluşa ermesi Türk milletinin azminin, gücünün, işgale boyun eğmeyeceğinin sembolü olmakla kendine güvenini bir kez daha artırdı ve Kurtuluş Savaşı’nın son aşaması oldu.

Bu yazıda Cumhuriyet’in kuruluşundan sonra hızla modernleşen İzmir’in 100. kurtuluş yılında milli tarih bakımından *Şu Çılgın Türkler* romanının önemi bir kez daha

*Azerbaycan Bilimler Akademisi, Folklor Enstitüsü bölüm başkanı, fuzulibayat58@gmail.com. ORCID ID: 0000-0002-0811-5852.

vurgulanacaktır. Ayrıca Turgut Özakman’ın tarihi verilere ne derecede sadık kaldığı, neleri milli hisle yoğurduğu belgesel roman türünün özellikleri bağlamında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yunan işgali, Milli Mücadele, Mısák-ı Millî, milli ruh, İzmir, belgesel roman.

ABSTRACT

How and under what conditions the National Struggle was carried out in the Centennial of the Republic of Turkey will be discussed with reference to Turgut Özakman’s documentary novel in the context of the liberation of İzmir. Breaking new ground in terms of the number of reprints in Turkey, the book “These Crazy Turks” is a valuable work that animates the spirit of national struggle by synthesizing the imagination with history and archival documents. It is a documentary novel in which the author describes the struggle for the honor of a nation in all detail. The liberation of İzmir has a special place in the novel, which illuminates the activities of Gazi Mustafa Kemal Atatürk on the way to the National Struggle. The target of the Greeks, who were exposed to the Greek occupation and completely occupied the western part of their homeland, is Ankara, the capital of the people. Since stopping the enemy was the key to the National Struggle or the War of Independence, which was initiated on the way to the salvation of the homeland, the Great Offensive operation initiated under the leadership of Gazi Mustafa Kemal Atatürk (started on 26 August and ended on 9 September 1922) These are the factors that prepared the liberation of İzmir, which was an important strategic location with its withdrawal and eventually collapse into the Aegean Sea. The liberation of İzmir from the enemy occupation increased the self-confidence once again by being a symbol of the determination, the strength of the Turkish nation, and that it would not bow to the occupation, and became the last stage of the War of Independence.

In this article, the importance of the novel “Those Crazy Turks” will be emphasized once again in terms of national history in the 100th year of independence of Izmir, which has rapidly modernized after the foundation of the Republic. In addition, Turgut Özakman’s faithfulness to historical data, which he kneaded with a national feeling will be discussed in the context of the characteristics of the documentary novel genre.

Keywords: Greek occupation, National Struggle, Mısák-ı Millî, National spirit, İzmir, Documentary novel.

GİRİŞ

Arkeolojik kazılara göre yaşının M.Ö. 3000 yıla dayandığı bilinen İzmir, Hitit İmparatorluğu nüfuz alanı içinde yer alan önemli antik kentlerden biridir. Milattan önce 3000'den itibaren varlığı tesbit edilen bu şehir 2700 sene mevcudiyetini korumuştur (Kütükoğlu, 2001: 515). Romalıların, Arapların hakimiyeti altında kalan İzmir daha sonra Türklerin egemenliğine girmiş önemli bir liman kentidir. Doğu Akdeniz'e açılan önemli bir ticaret kapısı olan İzmir tarihinin bütün dönemlerinde yabancı işgalçilerin odak noktası olmuştur. Nihayet I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı'nın mağlubiyetiyle, İzmir ve tüm Ege Bölgesi 15 Mayıs 1919'da Yunan işgali altına girmiştir. İzmir'in, Yunan güçleri tarafından işgal edilmesi, Anadolu'da *Millî Mücadele*'nin başlamasında önemli bir aşama olarak kabul edilir (Çiçek, 2014: 315-328). Üç yıl dört ay Yunan işgalinde kalan İzmir nihayet Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde başlatılan mücadele sonucunda kurtuluşa ermiş ve yeni bir döneme girmiştir. İzmir'in işgali sırasında hemen hemen hiçbir direnişle karşılaşmayan Yunan ordusu bundan güç alarak Nisan 1920'den sonra harekete geçerek Bursa, Eskişehir, Kütahya ve Afyon'a kadar Batı Anadolu'nun büyük bir bölümünü de işgal altına almış oldu.

Buna rağmen resmi şekilde İzmir Osmanlı yönetiminde gösterilmekteydi. Nitekim 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması'na göre İzmir ve Ayvalık beş yıl süreyle Yunan işgali altında Osmanlı egemenliğinde kalacak, bu sürenin sonunda hangi devlete katılacaklarına ilişkin halk oylaması yapılacağı yönünde karar alınmış, Türk ve dünya kamuoyu İzmir'in işgalini, Türk ulusuna yönelik bir hakaret ve nihai Yunan ilhakına yönelik bir adım olarak değerlendirmiştir (URL-5).

İzmir Yunan ordusunun işgaline kadar yarıdan çoğu Türk olan 250000 nüfusuyla, önemli ticaret payı ile, okul ve çok çeşitli ve çok dilli yayını ile Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli kenti idi. İzmir, Aydın ilinin merkezi, Anadolu'nun en zengin, en güzel ve en canlı şehri idi (Umar, 1974: 13). İşgale kadar İzmir'in ekonomisi Osmanlı şehirleri içinde en iyi durumda olanlardan biriydi (Arı, 1993: 29-46).

I. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve Almanya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti'nden oluşan İttifak Devletleri'nin yenilgiye uğraması sonucunda İtilaf Devletleri ile Osmanlı İmparatorluğu arasında 30 Ekim 1918'de imzalanmış

Mondros Mütarekenamesi ile Osmanlı Devleti fiilen ortadan kaldırılmış oldu ve bu tarihten itibaren Anadolu İtilaf Devletleri arasında paylaşıldı. Bazı kaynaklardan tespit edilenlere göre Anadolu'nun bölgelerinin hangi İtilaf Devletleri tarafından işgal edildiği aşağıdaki gibidir:

1. İngilizler Boğazları, Çanakkale, Musul, Batum, Antep, Konya, Maraş, Samsun, Bilecik, Merzifon, Urfa ve Kars'ı işgal ettiler. İstanbul'un işgali 13 Kasım 1918'den 6 Ekim 1923'e kadar 5 yıl sürdü.
2. Fransızlar Trakya'daki demiryolunun önemli istasyonlarını, Dörtyol, Mersin, Adana ve Afyon istasyonunu işgal ettiler. Daha sonra İngilizler Maraş, Antep ve Urfa'yı Fransızlara bıraktılar.
3. İtalyanlar 28 Mart 1919'da Antalya'nın işgal edilmesiyle Anadolu'nun Kuşadası, Bodrum, Fethiye ve Marmaris bölgelerini ele geçirdiler. Konya ve Akşehir'e asker yolladılar. Sakarya Savaşı'ndan sonra Anadolu'dan çekildiler.
4. Yunanlılar Ege Bölgesini, İzmir'i, Ayvalık'ı, Balıkesir'i, Bursa'yı, Eskişehir'i, Kütahya'yı, Trakya'yı işgal ettiler ve Afyon'a kadar ilerlediler.

Bundan başka Mondros Mütarekesi'nin Doğu Anadolu'da 6 vilayetin Ermenilere bırakılacağına ilişkin maddesi Ermenileri harekete geçirdi. Ermeniler kurdukları alaylarla Doğu Anadolu'da yayılmaya ve bölgedeki Türklere zulüm ve baskı yapmaya başladılar. Kozan, Osmaniye, Mersin ve Adana'ya Fransızlarla birlikte Ermeni çetecileri de geldi.

Buradan da görüldüğü gibi Anadolu'nun çok büyük bir kısmını Yunanlılar işgal etmişlerdi. Türk milleti resmi makamların teslimiyet siyasetine rağmen Anadolu'nun her tarafında *Kuvâ-yı Milliye* ruhunu canlandırarak tarihinde imkansız başarımış oldu. Bu başarı doğrudan doğruya 3 yıl 3 ay 24 gün süren İzmir işgali ile milli bilinci daha da kuvvetlendirdi, direniş ruhunu körükledi. İzmir'in işgalden kurtuluşu sadece bir kentin, bir bölgenin kurtuluşu olmayıp dünyaya meydan okuyan bir milletin boyunduruk altına girmeyeceğinin, devletini ve devletçilik ideolojisini kaybetmeyeceğinin sembolü oldu.

İzmir'in 15 Mayıs 1919 tarihinde işgalinin hemen sonrasında Mustafa Kemal Paşa Samsun'a çıkmış ve Milli Mücadele'yi başlatmıştır (Karayaman, 2009: 141). Bu mücadelenin ve İzmir'in kurtuluşunun Cumhuriyet'in kurulmasıyla taçlanması

100 yıllık bir süre geçmektedir. Cumhuriyet'in 100. yılında İzmir konusu ayrı bir özellik arz etmektedir. Makalede Turgut Özakman'ın romanında Milli Mücadele'nin en önemli aşaması olan Batı Anadolu'nun başta İzmir olmakla Yunan işgalinden kurtulmasını bedii bir üslupta, ancak belgelere dayanarak sunması mücadelenin en denli zorlu koşullar altında gerçekleştiği gerçeği ortaya konulmuştur.

BULGULAR VE TARTIŞMA

1. İzmir'in İşgali ve Yunan Mezalimine Karşı Direnişin Başlaması

Şu Çılgın Türkler romanının ikinci kitabının üçüncü bölümü Büyük Taarruz'dan bahis açmaktadır. İzmir'in kurtuluşuna kadar Sakarya Meydan Savaşı'nda büyük bir direniş gösteren ve düşmanı geri püskürten Türk ordusu, Yunan komutanlığının da bildirdiği gibi karışık bir savunma yapan ve tüm harp kurallarını alt-üst eden bir taktikle sayıca iki defa, ateş gücü bakımından dört defa güçlü düşmanı karşısına almıştır. Düşmanı Ankara'ya sokmayan ve büyük zayıat verdirerek geri çekilmeye mecbur eden Türk ordusu artık Yunanlıları Anadolu'dan tamamen atmak için hazır duruma getirilmişti. Herkesin Ankara'da sandığı Başkomutan Mustafa Kemal Paşa bizzat ordusunun başındaydı. Mustafa Kemal Paşa'nın uyguladığı taktik o kadar yeniydi ki Yunanlılar asıl taarruz yerinin kuzey mi, yoksa güney mi olduğunu savaşın sonlarına kadar öğrenemediler.

A. Aybars'ın ve M. T. Gökbilgin'in de yazdıkları gibi bir provakasyon sonucu açılan ateşle öldürülen işgalçi Yunan askerinin intikamını almak için¹ hem Yunan askerleri hem de yerli Rumlar, Türkleri kitlevi şekilde öldürmeğe başladılar. İki gün içinde İzmir ve çevresinde 2 binden fazla Türk öldürüldü, birçok Türk'ün evi, iş yerleri yağmalandı, zorbalıklar, tacizler, kadın ve kızları zorlamalar hat sahfaya ulaştı. İlk günde sadece 200 askeri olan Ali Nadir Paşa, Yunan askerlerine karşı koyulmaması ve silahların İtilaf Devletleri askerlerine teslim edilmesi için emir verdi. İzmirli Rumların sevinç gösterileri arasında geçit töreni yapan Yunan askerlerine ateş eden Hasan Tahsin bir Yunan askerini öldürdü, akabinde diğer Yunan askerlerinin ateşiyle hayatını kaybetti. Yunan askerleri bu olaya karşılık çevreye yayılım ateşi başlattılar. Askeri kışlada bulunan silahsız Türk askerlerini

¹ 15 Mayıs 1919'da gazeteci Hasan Tahsin'in Yunan ordusuna karşı sıktığı ilk kurşun; üç yıl dört ay sürecek Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın da ilk kıvılcımı oldu. Ancak bunu behane eden Yunan ordusu sivil insanlara divan tuttu.

hedef alan yayılım ateşi, Türk askerlerinin teslim olmasına rağmen devam etti. Türk subayları ve askerleri dipçiklenerek ve süngülenerek öldürüldü. *Zito Venizelos* (Yaşasın Venizelos) diye bağırmayan Türk subayları süngüledi, Ali Nadir Paşa ise Yunan askerleri tarafından tekmelendi. Türk sivillere karşı öldürme, yağma ve tecavüz olayları başladı. İşgalin ilk günü İzmir'de 400 Türk öldürüldü. 15-16 Mayıs arası çevredeki köylerde ve kazalarda yaşanan olaylar ile 5.000 kadar Türk öldürüldü (Aybars, 1986: 139-145; Gökbilgin, 2011: 92-93). Amerikan basınında Yunan işgalinin hem Rumlar hem de Müslümanlar tarafından hoş karşılandığı ve ölenlerin çok az olduğu yazılıdır (Karabulut, 2016: 8). 19 Mayıs 1919 tarihli *New York Times* gazetesi ise, işgalin ilk günü 300 Türk'ün ve 100 Yunan'ın öldüğünü yazdı (URL-5). Hatta Türk ordusu Büyük Taarruz'a geçtiği zaman kaçarak canını kurtarmağa çalışan Yunan askerleri ve onlarla birlikte hareket eden Rumlar şehirleri, köyleri yakıp, insanları öldürdüler. *"Bir Yunan öncü birliği Olucak Köyü'ne girdi. Düşmanın geldiğini gören köylüler dağa kaçtılar. Öncü, kaçamayanları ve çocukları bir eve toplayıp yaktı"* (Özakman, 2006: 631).

Yunan askerleri geri çekilirken *"ırza geçtiler, günahsız Türk köylülerini öldürdüler; şehirleri, kasabaları, köyleri ateşe verdiler; Olucak köyünde yaşlı, kadın, çocuk demeden tüm halkı camilere doldurup cami ile birlikte diri diri yaktılar"* (Umar, 1974: 264).

15 Mayıs günü sonunda toplam 20.000 Yunan askeri İzmir ve etrafındaki bölgeye çıkarılmıştı. İzmir'in işgali ve Yunan vahşeti, İstanbul'da ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinde direniş ve isyan düşüncesini daha da artırdı. Nihayetinde bu itiraz mitingleri iş birlikçi ve teslimiyetçi Damat Ferit Paşa hükümetinin düşmesine sebep oldu. Ancak Yunan askerlerinin ve yerli Rumların mezalimi İzmir'le sınırlı kalmadı. Nitekim işgalden sonra Rumlar 800 neferden ibaret bir çete ile etraftaki Türk köylerine saldırmaya başladılar. Öldürülen ve malları yağmalanan Türk köylüleri de boş durmadılar ve Urla'daki askeri silah deposunda bulunan 120 silâhı ve cephaneyi alarak, 120 kişilik bir milis kuvveti meydana getirdiler. Bununla da Anadolu'da ilk örgütlü Kuvâ-yi Milliye birliği² kuruldu. Bunun arkasınca başka milis kuvvetleri birliği de kurulmuş oldu. Anadolu'nun Yunan, İngiliz, Fransız, İtalyan ve Ermeni birliklerince işgal edildiği ve *Mondros Mütarekesi* ile ağır

² Kuvâ-yi Milliye birliğinin ilki Güney Cephesi'nde Dört Yol'da 19 Aralık 1918'de Fransızlara ve Ermeni çetelerine karşı kurulmuştur. Daha sonra bu birlikler düşmanla daha etkin mücadele etmek için birleşmek zorunda kaldılar.

koşulların dayatıldığı bir dönemde işgal altında olan Anadolu'nun her yerinde kurulan silahlı destekler ne yazık ki birbiriyle alakaları olmayan veya bir merkezden yönetilmeyen direnişçilerdi. Ancak bu o kadar da uzun sürmedi ve yerli milis birlikleri Kuvâ-yi Milliye adı altında toplandılar.

İzmir'in kurtuluşu savaşı başlamadan önce İtilaf Devletleri 22 Mart'ta Türkleri ve Yunanlıları ateşkese çağırıp 26 Mart'ta barış şartlarını bildirdiler. Bu şartlara göre Yunan ordusu İzmir ve çevresi dahil olmak üzere bütün Anadolu'dan çekilecektir, buna karşılık Trakya'da Edirne ve çevresi Yunanlılara kalacaktır. Türkiye 5 Nisan tarihli cevap mektubunda Yunanistan Anadolu'yu boşaltmağa razı olursa ateşkese razı olabileceğini bildirdi (Umar, 1974: 259).

İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşunun başmimarı Mustafa Kemal Paşa önderliğindeki ordu 20. yüzyılda emperyalizme karşı ilk ulusal bağımsızlık hareketini gerçekleştirdi. 26 Ağustos 1922'de Başkomutanı Mustafa Kemal önderliğinde başlatılan Büyük Taarruz harekâtı sonucunda 9 Eylül 1922'de Türk ordusu İzmir'e girip Yunan bayrağını indirerek hükümet konağına bağımsızlık bayrağını astı. İzmir emperyalist işgalden kurtuldu. Muzaffer bir komutan olarak İzmir'e giren Mustafa Kemal Paşa daha önce de dediği gibi *Kurtuluş Savaşı'nın* nihai hedefi İzmir'in düşman işgalinden kurtulmasıdır düsturana sadık kalarak vatan topraklarının işgalden temizlenmesinin temellerini atmış oldu. Kalabalık halk kitlesi önünde çok kısa konuşmasında Mustafa Kemal Paşa *"Bu başarı milletindir"* dedi. Daha sonraki çıkışlarında *"Bütün cihan işitsin ki efendiler, artık İzmir hiçbir kirlî ayağın üzerine basamayacağı kutsal bir topraktır!"* ifadesini tekrarladı.

Mustafa Kemal Paşa'nın askeri dehası, bizzat ordunun başında durması, karargahdan karargaha koşması, komutanları ruhlandırması, Büyük Taarruz'un başarılı olmasını sağlamış oldu. Hatta Kurtuluş Savaşı'nın başarılı olacağına inanmayan bazı komutanlar da bu durumu hayretle karşılamaktaydılar. Örneğin Büyük Taarruz'da Afyon'un düşmesine, ordunun düşman cephesini yarmasına inanmayan bir paşa da Başkomutan'ın mucizesine hayret eder:

"Yakup Şevki Paşa, 'Ben tecrübesiz, kararsız, korkak bir asker değilim..' dedi kendine dargın bir sesle, '..ama ne iddia ettimse tersi çıktı. Neye karşı durdumsa mahcup oldum. Yahu, bu mucizenin sırrı ne?'"

Fevzi Paşa, Yakup Şevki Paşa'nın elini okşadı ve sorusunu cevapladı:

‘M. Kemal Paşa.’” (Özakman, 2006: 640).

Daha sonra Yakup Şevki Paşa onun karargahına gelip Mustafa Kemal Paşa’ya söyle diyecektir:

‘Şevki Paşa M. Kemal Paşa’nın önüne geçti. Elini uzattı:

‘Paşam! Sen haklı çıktın. Ver elini öpeyim.’

M. Kemal Paşa sarıldı: ‘Esağfurullah. Ben sizin ellerinizden öperim.’

‘Bu zafer senin azmin sayesinde kazanıldı.’

‘Hayır Paşam, milletin gayreti, sizin emeklerinizle kazanıldı. Bu zafer hepimizin.’

Yakup Şevki Paşa, ‘Sana son bir kez daha itiraz edeceğim.’ Dedi.

‘..Hayır! Benim gibilere kalsa daha yerimizde sayıyorduk. Sen bu millete Allah’ın bir lütfusun.’” (Özakman, 2006: 658).

En önemlisi de Cumhuriyet düşüncesinin İzmir’de pekişmesi ve sonra da gerçekleşmesidir. İzmir’in kurtuluşunun en büyük kazanımlarından biri de budur.

İzmir’in kurtuluşu haberleri 10 ve 11 Eylül tarihlerinde Anadolu basınında yer almıştır. *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinin ilk sayfasında İzmir’in kurtuluşu haberi “*Süvarilerimiz Cumartesi günü öğleden evvel 10:30’da İzmir’e girmişlerdir. İzmirli bu suretle Yunan kâbusundan kurtulmuşlardır*” başlığı ile çıkmıştır. 13 Eylül tarihinden itibaren ise gazeteler Türk ordusunun İzmir’e girişiyle ilgili bilgilere yer verilmiş; ilerleyen günlerde ise ordunun İzmir’e girişi sırasında yaşanan olaylar anlatılmıştır. Mustafa Kemal’in İzmir’e gelişiyle ilgili haberler ise genellikle 13-14 Eylül tarihlerinden itibaren basın organlarında yer almağa başlamıştır. İzmir Yangını ile ilgili bilgiler ise basında 14 Eylül tarihinden itibaren görülmüştür (Çiçek, 2014: 319, 321, 322).

İzmir’in kurtuluşu İstanbul’da da büyük coşkuyla karşılanmış, bu konuda dönemin gazeteleri geniş bilgi vermişlerdir. Müslüman Türkler şenlik yaptıkları bir zamanda İzmir’in hâlâ Osmanlı toprağı olmasına rağmen sarayda hiçbir sevinç emareleri belirlenmemiştir. *Şu Çılgın Türkler* romanında Yunan ordusunun İzmir yakınlarında yenilgisi ve Yunan hükümetinin barış istemesini yazar şu şekilde okura ulaştırır: “*Bu zafer yalnız İngilizleri değil, Padişah’ı ve İstanbul hükümetini de çok sarımsıydı. Bu zaferin Türkiye’de yepyeni bir dönem açacağı belliydi*” (Özakman, 2006: 651). N. Kara’nın da yazdığı gibi:

“İşgal altındaki İstanbul halkı ve bu baskıya sansür uygulamalarında tanık olduğumuz ve incelediğimiz gazeteler, tezahüratları ve topladığı teberrularla ve de yer verdiği yazıları ile İzmir’in işgalden kurtuluş sevincine ortak olmuşlardır. Gazetelerde yer alan haberlerde coşkunun her yaş ve her kesimi kapladığı ve bazı istisna olayın dışında intizam içerisinde kutlamaların yapıldığı görülmektedir. İşgal altındaki İstanbul halkı hem maddi hem manevi olarak İzmir’in kurtuluş sevincine ortak olmuştur” (2017: 134).

Turgut Özakman’ın romanında İzmir’in kurtuluşundan sonraki dönem kaleme alınmadığı gibi, şehirde kalan Ermeni ve kısmen de Rum silahlı çetelerinin *Türk öldürmek* için baskınlar gerçekleştirdiği de kayıtlı değildir.

İtilaf Devletleri de Mustafa Kemal Başkomutanlığında Türk ordusunun hızlı yürüyüşünü hayretler içinde izlemektedirler. *Şu Çılgın Türkler* romanı olayı şöyle anlatır:

“İSTANBUL’da işgal kuvvetleri komutanları toplantı halindeydi. Türk ilerleyişini gösteren durum haritasına bakan General Charpy, ‘Süvariler yarın İzmir’e girer’ dedi.

‘Bu hızla piyadeler de.’

‘On dört gün içinde iki yüz elli bin kişilik bir orduyu hemen hemen yok edip 400 km. yol almak, olağanüstü bir olay.’

Harington içini çekti:

‘Tarihin en büyük çöküntülerinden biri bu. Bunu gerçekleştiren ordu birkaç gün sonra Çanakkale’de tarafsız bölge sınırına dayanacak.’

‘O zaman ne yapacağız?’

‘Hamlet’in dediği gibi: İşte sorun bu.’” (Özakman, 2006: 658).

İzmir’in düşman işgalinden kurtuluşu beraberinde aşağıdaki olayları getirmiş oldu:

1. İzmir’in işgali Anadolu’nun işgalinin başlangıcı oldu.
2. İzmir en uzun süreliğine düşman işgalinde kalan Türk kentidir.
3. Kurtuluş Savaşı İzmir’de sona ermiş, İzmir’le Milli Mücadele’nin birinci sahfası tamamlanmış, ikinci sahfa Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş aşaması başlamıştır.

T. Özakman, İzmir'in kurtuluşunun önemini Fatih Rıfki Atay'ın dilinden şöyle özetler:

“Fatih Rıfki Atay 30 Ağustos zaferi için şöyle yazacaktı: ‘Nemiz varsa, eğer bağımsız bir devlet kurmuşsak, hür vatandaşlar olmuşsak, şerefli insanlar gibi dolaşıyorsak, yurdumuzu Batının pençesinden, vicdanımızı ve düşüncemizi Doğunun pençesinden kurtarmışsak, şu denizlere bizim diye bakıyor, bu topraklarda ana bağrının sıcaklığını duyuyorsak, belki nefes alıyorsak, hepsini, her şeyi 30 Ağustos zaferine borçluyuz’” (Özakman, 2006: 645).

Özetle İzmir'in Yunan işgalinden kurtuluşu yeni bir dönemi başlatmış oldu. Şöyle ki İzmir'in arkasınca İzmir'ten İstanbul Boğazı'na, Balıkesir'den Çanakkale Boğazı'na kadar Türk ordusu savaşmadan, barış yoluyla stratejik hedefleri işgalden kurtardı. En büyük kazanım İzmir zaferinden sonra önce *Mudanya Ateşkes Antlaşması*'nin bağlanması, arkasınca da 24 Temmuz 1923'te *Lozan Barış Antlaşması*'nin imzalanması oldu. Lozan Barış Antlaşması'yla Anadolu'da yegane devletin Türk Devleti olduğu dünya kamoyunda kabul edildi.

2. Şu Çılgın Türkler'de Türk Varlığı

Osmanlı İmparatorluğu'nun I. Dünya Savaşı'nı yenik kapamasıyla birlikte 30 Ekim 1918'de imzaladığı *Mondros Mütarekenamesi* Anadolu'yu emperyalist devletlerin işgaline açık bir alan hâline getirdi. I. Dünya Savaşı'nda emperyalistler arasında yapılan gizli anlaşmalarda aslında İzmir ve çevresi İtalya'ya bırakılmıştı. Buna rağmen savaşın sona ermesi ile bazı siyasi değişikliklere gidildi. Şöyle ki İngiltere Ortadoğu'daki petrol bölgelerinin kontrolünü sağlamak için İzmir gibi stratejik bir mıntıkeyi İtalyanlara değil, daha zayıf ve sözebakan Yunanistan'a bırakmak kararına geldi. Sonuçta İtilaf Devletleri 19 Ocak 1919'da toplanan *Paris Barış Konferansı*'nda Yunanistan'ın İzmir ve çevresini işgal etmesine yeşil ışık yaktı. Yunan ordusu vakit kaybetmeden İzmir'i işgal etti. 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunan Ordusu tarafından işgal edilmesi tüm Anadolu'da milli bilinci harekete geçirdi. Türk varlığı hiçbir zaman işgale boyun eğmeyeceğini göstermiş oldu.

Türk varlığı Mustafa Kemal önderliğinde derhal toparlandı ve İzmir'in işgaliyle birlikte modern Türk ulus-devletinin kuruluşunun temel düşüncesi ortaya çıktı. Yunanlıların asıl düşüncesi hem ordu hem de destekledikleri ve oluşturdukları çeteler aracılığıyla Türk varlığını ortadan kaldırmak, milli gururu yıldırarak, Türklerin bir millet olarak şeref bildikleri değerleri aşağılamak idi. Bunun için

katliâm ve tecâvüz hareketlerine başladılar. Özellikle Trakya'da Müslüman Türk ahaliye karşı mezalim hat sahfaya ulaştı. Yunan askerleri işgal ettikleri yerlerde adeta halkı yıldırım için akla hayale gelmeyen işkenceler, zulümler gerçekleştirdiler. Bunlara halkın ırzına geçmek, mallarını gasp ve yağma etmek de dahil idi.

M. Ayışığı'nın da yazdığı gibi Trakya, Marmara, Ege ve iç Anadolu'da Yunan ordusunun plânlı şekilde ve Yunan üst makamlarınca verilen emirlere uygun olarak yaptığı zulümleri aşağıdaki şekliyle maddelemek mümkündür:

1. İnsanları diri diri ateşe atmak,
2. Ahaliyi topluca veya teker teker sopa ile, telefon telinden yapılmış kayışlarla dövmek,
3. Baş aşağı asarak, ağzından kan gelinceye kadar dövmek,
4. Yine baş aşağı asarak altında ateş yakarak dumanla boğmak,
5. Elleri kollarını bağladıkları kadınların, kilotlarının içine kedi koyarak işkence yapmak,
6. Köy, kasaba ve orman yakmak,
7. Köylülerin ekinlerini yakmak,
8. Cami ve mescitleri tahrip etmek,
9. Yağmaladıkları eşyalardan kalanları yakmak,
10. Yakaladıkları kadınların ırzlarına geçmek (URL-2).

Ve nihayet

“Başından beri izlenen Yunan vahşet ve zulümlerin bir analizi yapıldığında bütün işgal bölgelerinde işlenen vahşet, zulüm ve cinayetleri dört başlık altında toplamak mümkündür.

1. Gasp ve yağma
2. Irz, namus ve mukaddesata saldırı
3. Yakma ve yıkma
4. İşkence ve katliam

15 Mayıs 1919 ve 9 Eylül 1922 tarihleri arasında kısa veya uzun vadede Yunan kontrolünde bulunan il, ilçe, kasaba ve köyler, bu feci olaylarda muhakkak nasibini alıyordu. Toplu katliam yapmak, misli görülmemiş şekilde insan öldürmek veya işkence çektirmek henüz çocuk yaştaki kızlara ya da eli bastonlu ihtiyar kadınlara tecavüz etmek, camileri, evleri, iş yerlerini, tarlaları

yağmaladıktan sonra yakmak, hayvanları telef etmek, Yunan askerlerinin ve yerli Rumların yaptıklarının maalesef sadece ana başlıklarıydı” (URL-2).

Romanda bu olaylara işare eden yerler çoktur. Nitekim kaçak Yunan askerleri köylere yiyecek için girdiklerinde dahi ırza geçmekten, direnenleri öldürmekten geri durmamışlardır. Mesala romanda savunmasız Kuzuluk Köyü’ne yirmi kaçağın geldiği anlatılır. Bu sırada köylüler çeşme önünde toplanmış dertleşiyorlardı.

“Yunanlıların geldiklerini gören bir kız korku içinde evine kaçtı. İçeri girip kapıyı ve tek pencerenin kepengini kapadı. Yunan askerlerinden biri güzel kızı fark etmişti. Kapıyı, kepengi zorladı ama açmayı, kırmayı başaramadı. Bir arkadaşı yanaştı: ‘O güzel kızı istiyor musun?’ ‘İstemez miyim? Taze incir gibi.’ ‘Öyleyse evi ateşe ver. Dışarı çıkar.’ ‘Akıllısın.’ Kapının önüne saman yığıp ateşledi. Alevler az sonra evi sardı. Annesi kıza dışarı çıkması için, Yunanlıya kıza dokunmaması için yalvarıyordu. Köylüler uzakta toplanmış ağlaşmaktaydılar. Durum kaçakları eğlendiriyordu. Kız az sonra, yanmamak için ya kapıdan, ya pencereden dışarı atacaktı kendini ve asıl eğlence o zaman başlayacaktı. Keyif içinde beklediler. Kız dışarı çıkmadı, evle birlikte yandı” (Özakman, 2006: 651-652).

Bu kadar vahşete bakmayarak Türk ordusu İzmir’e girerken Ermeni ve Rumların attığı el bombası ile yaralanan bir subay ve birkaç askere rağmen silaha davranmamıştır. B. Şimşir bu durumu İngiliz belgelerine dayanarak şöyle takdim eder: “9 Eylül günü saat 11:00 de hafif Türk süvarisi İzmir’e girdi ve konağı ele geçirdi. Giriş, tam disiplin içinde yapıldı, askerler o kadar intizam içindeydiler ki bir Ermeni önlerine attığı bir bombayla bir subayı ve bazı askerleri yaraladığı zaman bile karşılık vermediler. Kumandan yurtdaşlarına dokunulmayacağına dair müttefik konsoloslarına güvence verdi” (1989: 388). Hatta bunu yabancı gazeteler de özellikle kaydetmişlerdir. 10 Eylül 1922’de *New York Times* gazetesinde yayımlanan haberde, Fransız Deniz Kuvvetleri Bakanlığının aldığı haberlere göre, İzmir’e giren Türk birliklerinin düzgün davranış sergiledikleri belirtilmiştir (URL-6). Paris kaynaklı haberde de İzmir’e giren Türk ordusunun intizamı ve son derece muntazam hareketleri vurgulanmaktadır. Yunanlılar ve Ermeniler yangın, yağma ve katliama girişirlerken şehrin Türk süvarisi tarafından ele geçişi sükûnet içerisinde olmuştur (Kara, 2017: 127).

Yazar bununla Türk milli varlığının eskilerde olduğu gibi adaletli, intizamlı, silahsız silah sıkmayan, aman dileylene aman veren bir millet olduğunu

vurgulamak istemiştir. Ancak “Türküm” demeye utanan, ısrarla kimliğini belirtmeden “ben Müslümanım” diyen bir milletin fertleri Milli Mücadele’yle yeniden ulus kimliğine kavuşmuş oldu. Bu konuya açıklık getirecek bir tespiti yazar aşağıdaki şekilde anlatır:

“Sakarya’da tam bağımsızlık isteği ile emperyalizm çarpışacaktı. Bunun içindir ki bu savaş yalnız Türklerin değil, bütün mazlum milletlerin savaşı olacaktı... Bu savaşta milliyetçilerin yenilmesini bekleyen ve isteyen bazı Osmanlılar da vardı: Padişah, padişahçılar, hilafetçiler, yobazlar, işbirlikçiler, casuslar, hainler ve ayrılıkçılar. Bu gafil, dar, sığ, hain kafaları yetiştiren düzen de yaşayabilmek için ümidini Yunan galibiyetine bağlamıştı” (Özakman, 2006: 295).

T. Özakman’a göre milli kimliğin örnek ferdi Gazi Mustafa Kemal Paşa’dır. Nitekim Atatürk’ün “Söylem ve Demeçleri”nde ve yazarın romanında ulu önderin vecizeleri yer almıştır: Egemenlik, kayıtsız şartsız ulusundur. Ulusal egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, mahv olur. İnsaf ve merhamet dilenmekle millet işleri görülemez; millet ve devletin şeref ve bağımsızlığı elde edilemez, insaf ve merhamet dilenmek gibi bir kural yoktur. Türk milleti ve Türkiye’nin çocukları, bunu bir an akıldan çıkarmamalıdır. Bağımsızlık, uğruna ölmesini bilen toplumların hakkıdır. İzmir, kırk yüzyıllık bir ata yurdudur. İzmir, bu kadar derin bir tarihe sahip olmakla beraber coğrafi durumu sebebiyle ekonomik ve siyasî çok büyük bir öneme sahiptir. İşte bunun içindir ki, Türkiye’yi mahvetmek isteyen düşmanların, her şeyden evvel gözleri bu tarihî, bu önemli beldeye döner. Nitekim düşmanlarımız en evvel burasını işgal etmişler, ondan sonra daha doğuya ilerlemişlerdir. İzmir’in işgali, bütün milletin kalbinde derin bir yara oluşturmuştur. Herkes İzmir için feryat ediyordu. İzmir, halkın elemelerini, feryatlarını, kararlılık ve imanını ifade etmek için bir parola olmuştu. Çeşitli görüş noktalarından çok değerli olan İzmir, elbette düşmanların elinde bırakılamazdı ve nitekim bırakılmadı (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 2006).

Atatürk bir milletin şeref ve haysiyetini en güzel şekilde temsil etmiştir. Bunu hem roman hem devrin yazarları hem de “Atatürk’ün Hayatında İzmir” hatıralarını içeren yazılar göstermektedir. Mustafa Kemal’in yüceliğini gösteren yüzlerce detaydan birini - herkesçe bilineni T. Özakman’ın kaleminden okuyalım:

“Birkaç basamakla çıkılan mermer girişin üzerine bir Yunan bayrağı serilmişti. Paşa sordu:

‘Bu niçin?’

Heyecan içinde açıkladılar:

‘Kral kalacağı eve, bizim bayrağımızı çiğneyerek girmişti.’

‘Ne olur Paşam, siz de onun gibi yapın!’

‘Öcümüzü alın!’

Bir kadın gözlerinden yaş inerek, ‘Lütfen’ diye yalvardı. Kral’ın kaba davranışı kadınları çok kırmış olmalıydı. M. Kemal Paşa, ‘Sizi anlıyorum.’ dedi, ‘..ama o bir milletin timsalini çiğnemekle hata etmiş. Ben o hatayı tekrar edemem.’

Muzaffer’e döndü:

‘Kaldır çocuk.’

Muzaffer bayrağı topladı. Bu görgü farkı zarif Karşıyaka hanımlarını büsbütün ağlattı.” (Özakman, 2006: 666).

Bu olayı Mustafa Kemal’in yanında olan yazar Ruşen Eşref şöyle anlatır:

“Seni içeri davet ediyorlardı. Sen duruyordun. Yerde yatan örtüyü sordun. O, ipekten kocaman bir düşman bayrağı idi ki üzerine basılarak geçilecek bir yol halısı gibi böyle serilmişti.

Kadın, erkek oradaki İzmirli:

- Buyurununuz, geçiniz, bizim öcümüzü yerine getiriniz. Yabancı Kral bu evden içeri bizim bayrağımıza basarak girmişti. Siz lütfedin bu karşılıkla o lekeyi silin... diye yalvarıyorlardı.

Sen, o yerde serili bayrağın önünde, bulunduğun noktada kaldın. Sana ağlayarak yalvaran kadınlara, erkeklere tatlılıkla baktın:

- O, geçmişte hata etmiş. Bir milletin istiklalinin timsali olan bayrak çiğnenmez. Ben onun hatasını tekrar edemem.

Onu yerden kaldırttın ve bembeyaz mermere basarak içeri girdin” (Umar, 1974: 297-298).

Atatürk'ün hem büyüklüğünü hem de tarihin bin yılda bir yetiştirdiği ender şahsiyet olduğunu düşmanların dilinden T. Özakman şöyle anlatır: *“Türklerin kararlılığı Lloyd George'un bütün ümidini kırdı. Yine yeniliyordu. Ayağa kalktı. Ne yapalım.” dedi, “..yüzyıllar nadir olarak dahi yetiştirir. Şu talihsizliğimize bakınız ki o büyük dahiyi yüzyulumuzda Türk milleti yetiştirdi. Hiçbir çabamız sonuç vermedi, M. Kemal Paşa'ya yenildik.”* (2006: 675-676).

M. Kemal Paşa'nın İzmir'de Y. Kadri'ye yönelttiği ve cevabını bildiği soruda: *“İki muzaffer ordumuza karşı kimse yeni bir savaşı göze alamaz..”* dedi, *“..birkaç gün içinde mütareke isteyeceklerdir. Böylece Milli Mücadele'mizin dört yıl süren ilk safhası kapanmış olacak. Şimdi bir yol ayrımındayız. Ya ülkeyi ve milleti, İstanbul'un o teslimiyetçi, çağ dışı zihniyetine ve rejimine terk edeceğiz; ya da akılcı, bilime öncelik veren, bağımsız, özgür, başı dik, yeni bir toplum olacağız. Sizce hangi yolu seçmeli?”* (Özakman, 2006: 676), denilir.

Bunun dışında Atatürk'le ilgili hatıralarda da onun halk tarafından tıpkı Türk mitolojisinde olduğu gibi bir kurtarıcı kahraman, karizmatik lider olarak kabul edildiği görülmektedir. Dr. Eren Akçiçek'in *Atatürk'ün Hayatında İzmir*'de okuyoruz:

“Armutlu'ya gelinir. Burada mola verilir Mustafa Kemal koyu bir güneş gözlüğü taktığı için tanınmaz. Orada bulunan bir ihtiyar, koynundan bir resim çıkarır, bir kaç kere önce resme, sonra Mustafa Kemal'e bakar. Mustafa Kemal gözlüğünü alınma doğru kaldırınca ihtiyar daha yakına yanaşır ve daha dikkatli bakar. Birdenbire yüzünün rengi değişir, her yanı titreyerek, ‘Bu sensin, bu!’ diye bağırır. Sonra orada bulunanlara dönerek, haykırır haykırır ‘Ey ahali koşun, koşun! Bu odur, Kemalimiz geldi!’ der demez bütün halk otomobile koşar. Kadın, erkek, çocuk, yaşlı kimi toprağı, kimi tekerlekleri öpüyor, kimi Mustafa Kemal'in boynuna, eline sarılıyor kimi otomobili omuzlarında taşımaya çalışıyordu” (URL-3).

Başka bir hatıradaki savaş meydanının kahramanının bir diğer özelliğini görürüz:

“Konak Meydanı'na İzmirli Türklerin büyük kurtarıcılarına armağanı olan bir açık otomobil getirirler. Otomobilin her yanı kırmızı beyaz kurdelelerle küçük beyaz güllerle süslenmiştir. Gül bahçesi gibi arabayı beğenerek seyrederek. İzmirlielerin inceliğinden duygulanır. Fakat; çiçeklerin arasındaki kuzuyu fark edince, Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey'e dönerek:

‘Aman! Çabuk gidin söyleyin; şu kuzuyu kesmesinler...’

Ruşen Eşref Bey anlatır:

“Aşağıya çok hızla koştum. Fakat; kapımı önüne varınca gördüm ki beyaz mermere al kanlar yayılmış, vaktinde yetişemediğimi arz için başımı ve ellerimi kaldırıp yukarı sana doğru baktım. Gördüm ki balkondan çekilmişsin şimdi o anı bir daha hatırladıkça, saldırgan ordusunu yok etmiş bir Muzaffer Başkomutanın bir kuzu kanı dökülmesine bakamayacak derecede bir insan yüreği taşırdığını hasretle bir daha anıyorum” (URL-3).

3. Tarih ve Tahayyül Bağlamında Cumhuriyet Tarihinin Epik Salnamesi Olarak Şu Çılgın Türkler Romanı

Şu Çılgın Türkler, tarihi romandan ziyade Turgut Özakman’ın Kurtuluş Savaşı dönemini anlattığı *belgesel romandır*. Bundan dolayı romanı Kurtuluş Savaşı’nın bedii salnamesi olarak adlandırmak mümkündür. Tarihi romanlarda tarih kurgulanan bir yazımla yeniden yorumlanır ve kitlevileşir. Her ne kadar tarihi roman yazarın muhayyilesinde yoğunlaşarak subjektif bir hâl olsa da o yine de tarihin ruhunu yaşatmak bakımından önem arzeder. Belgesel roman ise konusuna göre belirlenmiş roman türüdür. Yazar genelde bilinenlerden çok bilinmeyenler (arşivlerde saklı kalan) üzerinde durmağa çalışır. Bu nedenle de tarihin akışına bazı ilaveler, istekleri doğrultusunda yorumlar katar. Edebi bir tür olan romandan tarihi gerçekleri birebir yansıtmasını beklemek olmaz. Çünkü yazarın amacı tarihi olayları ve karakterleri estetik bir süzgeçten geçirerek okura sunmaktır. Oysa Turgut Özakman’ın eseri gerçek olaylara, belgelere, arşiv materyallerine, tarihi araştırmalara dayanarak fotoğraflara, belgelerin görsel kopyasına, yaşanmış olaylara dayanan roman türüdür.

Belgesel roman tarihte olmuş olay ve kişilerin yazar tarafından araştırılarak bir roman hâline getirilmesidir. Ciddi belgelere, incelemelere dayansa da belgesel romanda da kurgusalılık vardır. Yazar kurguladığı olayı veya kişiyi gerçeklerden tam koparmadan bedii bir şekilde uyarlasa da gerçeğin belli olan sınırlarının dışına çıkmaz. Ancak burada gerçeklere uymak asıl amaç olduğundan kurgular tarihi romanlarda olduğu kadar yaygın değildir. Doğal olarak her bir belgesel roman yazarı aynı zamanda bir belgeselcidir. T. Özakman da 50 yıla yakın Milli Mücadele’yle bağlı vesikaları toplamış, tarihi olaylarla ilgili hatıra yazılarından tarihi kayıtlara, araştırma eserlerine kadar her şeyi okumuş, biriktirmiştir.

Romanın yazarı 1948 yılından başlayarak Yunan işgaline tanıklık yapmış yerleri gezmiş, canlı şahitlerle konuşmuş, not almış, Milli Mücadele ile ilgili dergi ve gazetelerde çıkmış yazıları derlemiş, belge, araştırma, inceleme kitaplarını toplamış, bazılarının fotokopisini yapmış, TBMM tutanaklarını okumuş, haritalar, fotoğraflar toplamış bir sözle 50 yıldan fazla bir zaman içinde topladıklarını, öğrendiklerini *Şu Çılgın Türkler* romanında ortaya koymuştur. Hatta kişiler arasındaki diyalogların dahi büyük çoğunluğunun belgelerden alındığını söylemek mümkündür. Bu anlamda 752 sayfalık bu eser büyük bir araştırmanın ürünüdür.

Yazarın kendisi de romanı yazmaktaki amacını ön sözde şöyle özetlemiştir:

“‘Şu Çılgın Türkler’, belgelere dayalı, gerçek olgu ve olayların romanıdır. Belgeler, mektuplar, anılar, makaleler, bilgiler, raporlar, haberler, gerçeğe bağlı kalınarak öyküleştirilmiştir. Genel olarak bütün kişiler gerçektir. O zamanlar soyadı yoktu. Ben bu önemli insanların bilinmesi için soyadlarını da kullandım. Havayı yansıtmak, ayrıntıları belirtmek ve konuyu yürütmek için Nesrin, Yzb. Faruk, Dr. Hasan, Gazi Çavuş, saatçi Ali Efendi, Panayot gibi birkaç hayali kişiye yer verdim. Olaylar tarih sırasıyla anlatılmış, gün içindeki olaylar da sabahtan geceye doğru sıralanmıştır” (Özakman, 2006: 6).

Bu hayali kişilerden biri hakkında ilginç bir bilgi verilmiştir. Nitekim yazar kendi tahayyül mahsülü olan bir Yunan askeri karakteri olan Panayot’u okurla şöyle tanıştırır: *“Odalardan birinde ceviz bir sandık buldu. Evin kızının çeyiz sandığıydı herhalde. Arka çantasını oyalayarak, kumaş parçaları, dantellerle doldurdu. Hızla aşağı inip sokağa çıktı. Geç kaldığını anladı. Türk askerleri şehre girmişlerdi. Teslim oldu. Bir yıl sonra köyüne dönünce, sevgilisinin nefret ettiği bir adamla evlenmiş olduğunu görecekti, ölmediğine yanacaktı”* (Özakman, 2006: 548-649).

Şu Çılgın Türkler kitabı Temmuz 2006 itibarıyla 311. baskısını yapmış ve 622.000 nüsha basılmıştır (URL-4).

Romanı okunaklı yapan sadece dilinin akıcılığı, olayları bir Türk bir düşman taraftan karşılıklı vermekte, yani paralel kurgu oluşturmakta ve sade insanların, askerlerin, küçük subayların konuşmalarında yüze çıkan milli bilincin tentenesinin takdimindedir. Yazar padişahın, hükümet üyelerinin, hainlerin, iş birlikçilerin diyaloglarından yola çıkarak çürümüş Osmanlı rejiminin artık ömrünü başa vurduğunu bu nedenle yeni bir kanın gerektiğini göstermek için yararlanmıştır.

Milli Mücadele azmini, Cumhuriyet’in kuruluş felsefesinin manifestosu olan bu roman sıkıcı belgelerden farklı olarak İzmir’in kurtuluş serüvenini akıcı bir üslupta takdim etmiştir.

“OTOMOBİLLERLE çok yavaş olarak Polatlı’ya gelmişler, M. Kemal Paşa vagonuna çekilmişti. Yanında Cephe Sağlık Müdürü Dr. Murat Cankat vardı. Paşalar ve karargahın önde gelen subayları, derin bir kaygı ve sessizlik içinde, yandaki vagona, muayene sonucunu bekliyorlardı. Doktor yarım saat sonra bekleyenlerin yanına geldi. Terini sildi. Ürkmüş görünüyordu: ‘Bir ya da iki kaburga kemiğinin kırıldığını sanıyorum. Biri ciğerini tahriş ediyor’. Sesi kısılmaya başladı. ‘Röntgen çekilmesi gerek.’

Yalnız Ankara Hastanesi’nde röntgen vardı.

‘Öyleyse Ankara’ya gitmek zorunda.’

‘Evet, hemen.’

İsmet Paşa, yaverine, ‘Treni hazırlatın.’ dedi, topluluğa döndü, ‘..olayı gizli tutacağız.’ Refet Paşa’ya ve Cebeci Hastanesi’ne gizlice bilgi uçuruldu” (Özakman, 2006: 324).

Mustafa Kemal’in kaburgaları kırılmış hâlde, ağrı ve acı içinde olmasına rağmen ordunun başında durması, İzmir’in kurtuluşunun önemi hakkında küçük bir detaydır. Diğer taraftan askerinin ve subayların yüksek azminden başka ne modern silahları ne de giyim kuşamlarının olmadığı da özenle belirtilir. “Başkomutan, birliklerde kalabalık, üniforma, çarık değil, başka bir şey arıyor, aşırı bir dikkatle bakıyordu. Subayları çok iyi tanıyordu. Bunlar yurtlarına canlarını vakfetmiş insanlardı. Askerlerin de çok kararlı olduklarını gözledi. Aradığı buydu. Yüreği güvenle doldu” (Özakman, 2006: 276).

Roman her ne kadar belgesel olsa da çavuşların, başçavuşların, yüzbaşılının, sıradan insanların konuşmaları belgeye dayalı değildir. Bunlar roman yazarının tahayyülüdür.

“Eğitim merkezlerinde kısa bir eğitim görüp acele tümenlere yollanan yeni askerlerin eğitimleri pekiştiriliyordu. Daha çok şey öğrenmeleri gerekiyordu bu çaylakların.

Koşan takımına bağırdı:

‘Yaaat!’

Erler yorulmuşlardı, emir müjde gibi geldi, kendilerini toprağa bırakıverdiler. Haydar çavuş çıldırdı:

“Vay reziller! Ben size öğlen uykusuna mı yatın dedim? Bu ne? Savaşta, manda çamura uzanır gibi yatılır mı? Üstümüze kurşun yağıyor. Şarapneller eşek arıları gibi uçuşuyor. Ne yapacaktık? Kene gibi yere yapışmayacak mıydık? Yapış yere yapışışış!”

Kiminin başına şaplak attı, kiminin kıcını ayağıyla bastırdı:

“Göm başını toprağa! Kıcını indir, dümdüz ol. Niye yırtınıyoruz burada? Evinize sağ ve sağlam gaziler olarak dönün diye. Anladınız mı? Ölmek marifet değil. Marifet ölmek, savaşa devam edip düşmanı tepelemek. Haydi çocuklar, bir daha yapacağız. Kaaaalk!”

Askerler inleyerek doğruldular” (Özakman, 2006: 277).

Bu satırlar milli ordunun Sakarya Savaşı’na hazırlık döneminden alınmıştır.

Acıklı üçlü bir paralel kurgu romanda şöyle verilmiştir. Birinci tarafta Eskişehir’de Yunan kralı üç oğlu ile komutanlarla bir araya gelmiş, General Papulas’ın raporunu dinlemektedir. Düşman Türklere iki kat, ateş gücü bakımından en az dört kat çok askerle -122.500 kişilik bir ordu- ile Ankara üzerine yürüyor. Düşman Ankara’yı ele geçirmeyi planladığı bir zamanda diğer tarafta Sultan Vahdettin cuma namazında özel yerine geçiyor. Padişahın her cuma halka görünmesi gerekiyor. Ancak selamlık törenlerine kaç zamandır halktan çok az kimse katılmaktadır. Bu durumu T. Özakman şöyle özetliyor:

“İstanbul halkının çok büyük bir bölümü, hiçbir yenilginin acısına, hiçbir zaferin sevincine katılmamış, milletinin ırzı ve namusu için şehit olanlara bir kez bile rahmet dilememiş olan bu benzeri tarihte az bulunur hükümdarı kafasından silip atalı çok olmuştu.

Yüzünü ve yüreğini Ankara’ya çevirmişti.

İstanbul yıkım ve esirlik, Ankara ümit ve özgürlüktü” (Özakman, 2006: 281).

Üçüncü tarafta vatanı savunanların Polatlı’da toplantısı tasvir edilmiştir. Yunan ordusunun genel yürüyüşe geçmesine az kaldığı, sol ve sağ kanatlarda düşmanı nasıl karşılayacakları müzakere olunur. Bu üçlü karşılaştırmada okur tarihi manzarayı net bir biçimde görmüş olur. Unutulması imkansız bir tarihi olaydır bu.

Bu Avrupa’nın teknolojiyle, bilimle uğraştığı bir zamanda Osmanlı’da meleklerin cinsiyetinin tartışıldığını hatırlatmaktadır.

Roman boyu yazarın bu tür karşılaştırmaları devam eder ve okur Milli Mücadele’yi yaşıyormuş gibi bir hisse kapılır, herkes bir asker olur. T. Özakman bu belgesel romanıyla “*Türk milletine teblikenin büyüklüğünü ve devleti yönetenlerin aymazlığını ve aczini gösterdi*” (Çelebi, 2020: 79). Ve nihayet iki kat fazla askeri ve dört kat fazla ateş gücü olan düşmanı nasıl durduracaklardı. Ankara’nın düşmesi Milli Mücadele’nin sonu demektir.

“M. Kemal Paşa kaç zamandır, stratejik alanda güçlü olan düşmana karşı, taktik alanda ne yapılabileceğini düşünerek, yeni bir yöntem geliştirmişti. Tasarladığı yöntemi İsmet Paşa’ya açtı. İsmet Paşa, bilinen savaş yöntem ve kurallarına bağlı klasik bir askeri. M. Kemal Paşa’nın askeri dehasına ve yaratıcılığına sonsuz güveni vardı ama yine de duraksadı. M. Kemal Paşa yöntemini türlü olasılıklara göre krokiler çizerek açıkladı. İsmet Paşa iyi bir kurmay ve hesap adamı olarak yöntemin yararını ve önemini çok çabuk kavradı ve hemen benimsedi” (Özakman, 2006: 283).

Halk başta Mustafa Kemal Paşa olmakla galibiyet için mümkün olan ve olmayanları yaptığı hâlde işbirlikçiler vatani düşmana nasıl teslim edeceklerini düşünmükteydiler.

SONUÇ

Millî Mücadele veya Kurtuluş Savaşı Mısak-ı Millî sınırları içinde ülke bütünlüğünü korumak için İtilaf Devletleri’nin kışkırttıkları Yunan ordusuna Batı Anadolu’da, Fransız ordusuna Güney Anadolu’da, doğuda Ermeni çetelerine, İstanbul’da iş birlikçi rejime, hükümete, milislere ve 1918 yılı sonlarına doğru Osmanlı Devleti’nin payitahtı İstanbul ile Çanakkale Boğazı’nı işgal eden 50.000 kadar İtilaf askerine ve devletlerine ve İngiliz yandaşlarına karşı yapılan bir savaştır. Özellikle Batı Anadolu’da Yunan ordusuyla beraber Rum ve Ermeni kuvvetlerine karşı verilen savaş tarihi misyonu bakımından oldukça önemlidir. Hem Batı’da hem de Doğu’da Türk halkına karşı bir etnik temizlik harekâtı, katliamlar, yağmalar ve tecavüzler gerçekleştirmiştir. Bu mezalim Türk milletinin belleğine kazınarak asırlarca sürmüştür.

İzmir'in işgalden kurtuluşunun yüz yılında baş verenler Milli Mücadele'nin kazanımları olarak değerlendirilmelidir. Nitekim bu yazıdan çıkarılan sonuç Türk milletinin başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmakla 100 yıl bundan önce laik bir Cumhuriyet kurmaları ile neticelenmesinin belgesel bir roman temel alınarak incelenmesidir. 9 Eylül zaferi aslında Misak-ı Milli sınırlarının düşmandan temizlendiği gündür. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde Türkiye'nin İtilaf Devletleri işgalinden kurtulması İzmir'le başlayıp İzmir'le zafere ulaşmıştır. İzmir'in Türk tarihi karşısında en büyük hizmeti çöken bir İmparatorluğun enkazı altından yeni, modern, laik bir devletin kurulmasına vesile olmasıdır. Bundan dolayıdır ki İzmir Milli Mücadele'nin, işgalden kurtuluşun ve Cumhuriyet'in sembol kentidir. Aradan geçen yüz yıl boyunca İzmir laiklik misyonunu başarıyla yerine getirmiş, Atatürk'ün ilke ve inkılaplarından şaşmamıştır. Yazılan onca bilimsel makale ve kitaplarla beraber Kurtuluş Savaşı'nı tüm taraflarıyla anlatan *Şu Çılgın Türkler* romanı olayların gidişatını tarihi dakiklikle, ancak akıcı roman dilinde, belgesel roman yapısında sunmuştur. Romanın olay örgüsü tarihle birebir örtüşse de bir yazar kurgusu ile Turgut Özakman düşman, saray ve milliyetçileri her zaman paralel şekilde sunmakla benzersiz bir karşılaştırma yapmıştır. Bu nedenledir ki bu belgesel roman milletin takdirini kazanmış, basım sayısına göre bir rekor kırmıştır. Ayrıca Milli Mücadele dönemi okurların gözü önünde bir kez daha canlanmıştır. Roman Türk okurunu kendi tarihine sarılmağa, kendi yaptıklarıyla gurur duymağa sevk etmiş, ulusun inşasının nerelerden geçerek günümüze ulaştığını bizlere bir kez daha hatırlatmıştır. Turgut Özakman roman anlatım diliyle okura İzmir'in kurtuluşu örneğinde bütün bir Milli Mücadele tarihini ve özellikle Cumhuriyet'in kuruluş felsefesini sunmuştur. Kitabın Türkiye Cumhuriyeti'nin laikleşmesinin, modern dünyada özgün bir yer tutmasının yüz yılını anlamakta oldukça değerli bir kaynak olduğu yapılan araştırmayla ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

Arı, Kemal (1993). "Türk Kurtuluş Savaşı'nın Bitiminde İzmir'in Genel Ekonomik Durumu", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, s. 29-46.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (2006). Haz.: A. Sevim, İ. Öztoprak, M. A. Tural. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Aybars, Ergün (1986). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* 1. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Çelebi, Mevlüt (2020). “İtalya Basınında İzmir'in Kurtuluşu”, *Kurtuluş. İzmir'in İşgalden Kurtuluşunun 98. Yılı*, s. 78-84.

Çiçek, Rahmi (2014). “İzmir'in Kurtuluşunun Anadolu Basınındaki Yansımaları”, *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/4 Spring*, s. 315-328.

Ertan, Temuçin Faik (2014). “Birinci Dünya Savaşı'nı Sona Erdiren Mütarekelerin Karşılaştırmalı Analizi”, *II. Uluslararası Tarih Sempozyumu: 100. Yılında Birinci Dünya Savaşı*, İzmir, 16-18 Ekim, s. 493-507.

Gökbilgin, M. Tayyip (2011). *Milli Mücadele Başlarken Mondros Mütarekesinden Büyük Millet Meclisinin Açılışına*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Kara, Nilgün Nurhan (2017). “İşgal Altındaki İstanbul Basınında İzmir'in Kurtuluşu”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XVII/35, s. 121-136.

Karabulut, Sezen (2016). “Amerikan Basınında İzmir Şehrinin Yunanistan Tarafından İşgali”, *Belgi*, Sayı 11, s. 1-15.

Karayaman, Mehmet (2009). *Uşak'ta Kuvâ-yı Milliye*. İzmir: Uşak Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Kütükoğlu, Mübahat S., (2001). “İzmir”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 23. Cilt. İstanbul: TDV Yayınları, s. 515-524.

Özakman, Turgut (2005). *Şu Çılgın Türkler*, (250. Basım). Ankara: Bilgi Yayınları.

Şimşir, Bilal (1989). *İngiliz Belgeleri ile Sakarya'dan İzmir'e (1921-1922)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Türk İstiklal Harbi, I (1962). Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı, Genelkurmay Başkanlığı Harp Dairesi Resmi Yayınları, Seri No: 1, Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Umar, Bilge (1974). *İzmir'de Yunanlıların Son Günleri*. Ankara: Bilgi Yayınları.

İnternet Kaynakları

URL-1: Akçiçek, Eren “Atatürkün Hayatında İzmir”, <http://www.izmir.gov.tr/ataturk-un-hayatinda-izmir> (E. T. 12.04.2022)

URL-2: Ayıışığı, Metin. “Unutulan Soykırım: Batı Anadolu’da Yunan Mezalimi - 1-”, <https://www.sosyaldersleri.com/konu> (E. T. 18.05.2022)

URL-3: Atatürk ün Hayatında İzmir, <http://www.izmir.gov.tr/ataturk-un-hayatinda-izmir> (E. T. 15.04.2022).

URL-4: Taylan, Tosun, Abdullah, Arı, Fatih, Taş. “Türkiye’de Yayıncılık Alanında Dönüşümler”, <https://web.archive.org/web/20170128092045/http://www.bgst.org/medya-ve-yayincilik/turkiyede-yayincilik-alaninda-donusumler> (E. T. 18.05.2022).

URL-5: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0zmir%27in_%C4%B0%C5%9Fgali (E. T. 15.04.2022).

URL-6: <https://www.haberturk.com/izmir-in-kurtulusu-tarihi-anlami-ve-onemi-izmir-in-kurtulusu-ne-zaman-ve-nasil-oldu-3518633?page=4> (E. T. 02.05.2022).

URL-7: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0zmir%27in_Kurtulu%C5%9Fu (E. T. 02.05.2022).